

KISA KLASİKLER / 9

ANTON ÇEHOV Öylesine Bir Hikâye

ÇEVİRİ: NİHAL YALAZA TALUY

♥ can
klasik

ANTON ÇEHOV
ÖYLESİNE BİR
HİKÂYE

Can Klasik

Öylesine Bir Hikâye, Anton Pavloviç Çehov
Rusça aslından çeviren: Nihal Yalaza Taluy
Skuçnaya istoriya

İlk basım 1889, *Severny Vestnik* no. 11

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: A. P. Çekov, *Tüm Eserleri ve Mektupları*, C. 1, Moskova, 1983.

© 2005, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

6. basım: Ağustos 2019, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Proje asistanı: Seda Yüksel

Kapak illüstrasyonu: Dilruba Karalp ([instagram.com/heleloyi](https://www.instagram.com/heleloyi))

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-4008-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750740084

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANTON ÇEHOV
ÖYLESİNE BİR
HİKÂYE

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Nihal Yalaza Taluy

♥can

Anton Çehov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Doktor Çehov'dan Öyküler, 2004

Sıra Dışı Bir Adam ve Dięer Öyküler, 2005

Sayfiyede, 2010

Altıncı Koğuş, 2019

ANTON ÇEHOV, 1860 yılında, Tağanrog'da, bir bakkalın ođlu olarak dünyaya geldi. Ortaöđrenimini aynı taşra ilinde tamamladı ve ailesine maddi destek sağlamak için mizah dergilerinde öyküler yayımlattı. 1879'da Moskova Tıp Fakóltesi'ne girdi. 1884'te çeşitli hastanelerde görev almaya başladı ve *Bukalemun* başlıklı ilk öykü kitabı aynı yıl yayımlandı. Bu dönemde birer perdelik kısa oyunlar da yazdı ve *İvanov* (1887) adlı oyunuyla dram tekniği alanında Rus tiyatrosuna büyük yenilikler getirdi. *Bozkır* (1888) başlıklı uzun öyküsüyle büyük bir yazar olarak tanındı ve öykünün Rusya'da yazınsal bir tür olarak yerleşmesini sağladı. Hastalığına rağmen, *Dučetka* (1899), *Köpekli Kadın* ve *Gelin* (1899) gibi ünlü yapıtlarını bu dönemde kaleme aldı. *Vanya Dayı* (1897), *Üç Kız Kardeş* (1900), *Vişne Bahçesi* (1903) gibi büyük oyunlarını hayatının son yıllarında yarattı. 1904 yılında, eşi ve ünlü tiyatro oyuncusu Olga Knipper'le gittiği Badenweiler'de ölen Çehov, çarlık dönemindeki siyasi çıkmazları, basit insan yaşantılarını büyüteç altına almaktaki ustalığı, Tolstoy'u hayran bırakan yalın ve ölçülü biçemi, gelenekselliği aşan anlatım biçimiyle dünya edebiyatının ustaları arasına katıldı.

NİHAL YALAZA TALUY, 1900 yılında Kazan'da doğdu. Liseyi Rusya'da bitirdikten sonra Türkiye'ye göç etti. Averçenko ve Mihail Zoşçenko gibi yazarlardan mizah öyküleri çevirdi. *Resimli Ay* ve *Varlık* dergilerinde çevirileri yayımlandı. Başta İvan Sergeyeviç Turgenyev, Lev Tolstoy, Fyodor Mihayloviç Dostoyevski ve Nikolay Gogol'ün yapıtları olmak üzere, Rus edebiyatından yüzden fazla roman, oyun ve çocuk kitabını Türkçeye kazandırdı. 1968 yılında İstanbul'da öldü.

ÖYLESİNE BİR HİKÂYE

1

Rusya'da Nikolay Stepanoviç filanca adında, üçüncü dereceden¹ çeşit çeşit nişana sahip kıdemli bir profesör vardır. Resmî günlerde göğsü bu nişanlarla donanınca üniversiteliler onu bir ikona vitrinine benzetirler. Profesörün çevresi, eşi dostu hep kalburüstü kimselerdir; şu son yirmi beş-otuz yıl içinde Rusya'da ün yapmış bilginlerden hemen hemen hepsi yakın ahabıdır. Ama artık arkadaş olacak kimsesi kalmadı. Geriye göz atacak olursak ünlü dostlarının listesinde Pirogov,² Kavelin³ ve şair Nekrasov'un adlarını görürüz. Hepsi profesöre en içten, en sıcak bir dostlukla bağlıydılar. Profesör bütün Rus üniversitelerinin ve üç Avrupa üniversitesinin üyesidir... Bunlardan başka daha pek çok şeyi birbiri ardınca sıralayarak vasıflarımı tamamlayabilirsiniz.

Adım iyice tanınmıştır. Rusya'da her okuryazar adımı bilir; yabancı ülkelerde kürsü sahipleri, adımın yanına "meşhur", "saygıdeğer" sıfatlarını eklerler. Gerek toplum gerek sadece basın için beni haksız yere dile dolayıp hü-

1. Eski Rusya'da, devlet hizmetinde bulunan mülkiye memurlarının 14 derece üzerinden rütbeleri vardı. (Ç.N.)

2. Zamanın tanınmış operatörü. (Ç.N.)

3. Edebiyat eleştirmeni ve filozof. (Ç.N.)

cum etmek seciyesizlik sayılır. Bu bakımdan taşıdığım isim az rastlanan talihli adlardan biridir. Zaten öyle olmalı. Çünkü adım anıldıkça kafanızda ünlü, çeşit çeşit yetenekli ve yüzde yüz faydalı bir adam canlanır. Çalışkan, deve gibi dayanıklıyım. Bu önemlidir, çok yetenekli olmamdan da önemlidir. Sırası gelmişken şunu da söyleyeyim: Terbiyeli, alçakgönüllü, namuslu bir adamım. Hiçbir zaman burnumu ne edebiyata ne siyasete soktum; cahillerle tartışarak ucuz şöret peşinde koşmadım. Ne ziyafetlerde ne ölen arkadaşlarımla mezarı başında nutuklar çektim. Kısacası, bilgin olarak taşıdığım isimde tek bir leke yok; adım benden şikâyetçi olamaz. Talihli bir isimdir.

Bu ismi taşıyan ben, altmış iki yaşında, dazlak, takma dişli, bir türlü geçmeyen bir tikten mustarip bir adamım. Güzel, parlak isimime rağmen kendim renksiz, çirkinim. Başım, ellerim zafiyetten titrer; boynum, Turgenyev'in kadın kahramanlarından biri gibi, kontrbas sapını andırır. Göğsüm çökük, sırtım dardır; konuşurken bir şey okurken ağzım çarpılır, gülümserken bütün yüzümü ihtiyarlara has buruşukluklar kaplar. Zavallı gövdemde heybetten eser yok; ancak tik başlayınca yüzümde bambaşka bir ifade belirir. İhtimal o anda beni görenin aklından, "Adam yakında yolcu olacağı benziyor..." düşüncesi geçer.

Kürsüden konuşmam fena değildir; dinleyicilerimin dikkatini eskisi gibi iki saat uyanık tutabiliyorum. Heyecanım, edebî, nükteli ifadem sesimin kusurlarını hemen tamamıyla örtüyor. Halbuki kuru, softalarındaki gibi makamlı bir sesim var. Kalemim hiç iyi değil. Beynimde yazı yeteneğimi idare eden ufacık parça, "Artık çalışmam!" diyor. Hafızam zayıfladı, fikirlerimin akışı bozuldu. Kafamdaki düşünceleri kâğıda geçirirken aralarındaki esas bağlantıyı birdenbire kaybediveriyorum. Yazıları-

mın kuruluşu gitgide daha birörnek oldu; cümleler fakirleşti, ürkekleşti. Çok defa kaleimimden asıl söylemek istediklerimden bambaşka şeyler çıkıyor; yazının sonuna gelince başta neler dediğimi hatırlamıyorum. En basit kelimeleri sık sık unutuyorum; gereksiz şeyler, uzun, dolambaçlı cümleler kullanmamak için üstün bir gayret sarf ediyorum. Bütün bunlar dimağımın çaptan düştüğünü açıkça gösteriyor. İşin tuhafı, konu sade oldu mu onu kaleme almak benim için zorlaşıyor. Bilimsel bir makale yazarken kendimi bir tebrik mektubu ya da bir rapor yazdığım zamana göre daha serbest daha akli başında hissediyorum. Almanca ya da İngilizce yazarken daha az zahmet çekmem de ayrı konu.

Bugünkü yaşayış tarzıma gelince; ilkin son zamanda bir türlü yakamı kurtaramadığım uykusuzluktan bahsetmeliyim. Birisi, “Hayatının en belli başlı, en dikkate değer tarafı nedir?” dese, “Uykusuzluk,” cevabını verirdim. Eski alışkanlığımla tam gece yarısı soyunup yatağıma giriyorum. Çabucak uyuyor, fakat ikiye doğru, sanki hiç uyumamış gibi bir hisle uyanıyorum. Kalkıp lambayı yakmaktan başka çare bulamıyorum. Bir-iki saat odayı bir ucundan öbür ucuna arşınlayıp duvarlarda çoktandır ezberlediğim resimler ile tabloları seyrediyorum. Dolaşmaktan usanınca yazı masama geçiyorum. Kıpırdanmadan, hiçbir şey düşünmeden, hiçbir arzu duymadan oturuyorum. Elimin altına bir kitap düşerse alıp ilgi, merak duymadan okuyorum. Geçenlerde böylece hiç farkında olmadan “Kırlangıcın Dedikleri”¹ diye garip adı olan koca bir romanı yutuverdim. Bazen zihnimi meşgul etmek için bine kadar saymaya başlarım ya da arkadaşlarımdan birini düşünerek yüzünü gözümün önüne getirir,

1. Friedrich Spielhagen, *Was die Schwalbe Sang*. (Ç.N.)

hangi yılda hangi şartlar altında çalışmaya başladığını hatırlamaya gayret ederim. Şuradan buradan gelen sesleri dinlemek de bana zevk verir. Kâh iki oda ötede kızım Liza uyku arasında hızlı hızlı bir şeyler söyler kâh karım elinde mum salondan geçerken mutlaka kibriti düşürür. Arada bir dolabın kuru tahtaları çatırdar, lambanın fitili aniden vızıltılı bir ses çıkarır. Bütün bu sesler, nedense bende heyecan uyandırır.

Gece uyumadığım her an normal olmadığımı hissedirim. Bu yüzden, uyumamanın haklı sayıldığı sabahı, gün ışığını iple çekerim. Horozun ötüşüne kadar uzun, üzücü bir zaman geçer. Horozun sesi ilk müjdecimdir. Ondan bir saat sonra aşağıda kapıcımızın uyanacağını ve öfkeli bir öksürmeyle nedense yukarı çıkacağını bilirim. Daha sonra yavaş yavaş gün ağarmaya, sokakta sesler duyulmaya başlar.

Günüm, karımın odama girmesiyle başlar. İç etekliğiyle saçını taramadan, ama yıkanmış, kolonya kokusu saçarak içeriye, sanki kazara uğramış gibi girer. Her zaman, “Kusura bakma,” diye başlar, “bir dakika uğrayayım, dedim... Gene mi uyumadın?”

Sonra lambayı söndürüp masanın yanına oturarak laf açar. Kâhin değilim ama söyleyeceğini bilirim. Her sabah aynı nakarattır. Sağlığım ile ilgili meraklı sorulardan sonra birdenbire, Varşova’daki subay oğlumuzu hatırlar. Her ayın yirmisinden sonra¹ ona elli ruble göndeririz. Zaten konuşmamızın ana konusu budur. Karım, göğüs geçirerek, “Tabii bu bizim için kolay değil,” der, “fakat çocuk kendini kurtarana kadar yardım etmek boynumuzun borcu... Yavrucak gurbet elde, aylığı az... Ama istersen öbür ay elli yerine kırk yollarız... Ne dersin?”

1. Rusya’da memurlar maaşlarını aybaşında değil, yirmisinde alırlardı. (Ç.N.)

Gündelik deneyimlerimizin, karıma, masraflarımız üzerinde sık sık konuşmanın bunları azaltmayacağını göstermesi gerekirdi. Fakat karım bunu kabul etmez; her sabah subayımızdan, Tanrı'ya şükür ekmeğin ucuzlamasından, şekerin iki kapık fırladığından bahseder durur. Bunları, önemli bir haber verir gibi bir sesle söyler.

Onu dinler, dalgın dalgın başımı sallarım. Gece uymadığımdan olacak, tuhaf, lüzumsuz düşünceler zihnimi kurcalar. Karıma bakıp çocuk gibi şaşarım. Kendi kendime hayretle, "Bu yaşlı, şişko, biçimsiz kadın, durgun bakışı ekmek kaygısı, borç, yokluk endişeleriyle dolu; yalnız ucuzluk lafına yüzü gülen bu insan, vaktiyle canım kadar sevdiğim o ince, zarif Varya mıydı?"

Kafalı, iyi düşünen, temiz ruhlu, güzel bir kadın olduğu için Othello'nun Desdemona'yı sevdiği gibi, bilgime karşı 'duygulanışı' yüzünden sevdiğim kadın bu muydu? Vaktiyle bana bir erkek evlat doğuran Varya, aynı Varya mıydı?" derim.

Hamlaşmış, hantal kocakarının yüzünü olanca dikkatle inceleyip eski Varya'mı arıyorum. Fakat eski günlerden ancak sağlığım için kaygısı, bir de konuşurken aylığım yerine "aylığımız", şapkama "şapkamız" demesi kalmış. Ona içim sızlayarak bakıyorum. Biraz teselli bulsun diye dilediği gibi konuşmasına izin veriyorum. Hatta başkaları hakkındaki haksız hükümlerine, muayenehane açmadığım, okul kitapları yazmadığım için beni azarlamalarına ses çıkarmıyorum.

Konuşmamız hep aynı şekilde sona eriyor. Karım, birdenbire çay içmediğimi hatırlayarak telaşlanıyor:

"Aa, ne diye oturuyorum sanki? Semaver ne zamandır masada duruyor... Ben de oturmuş gevezelik ediyorum. İnan kafa kalmadı bende artık!"

Kapıda tekrar duruyor:

"Yegor'a beş aylık borçluyuz, haberin var mı? Hiz-

metkârların aylıklarını ihmal etmemeli, kaç kere söyledim bunu! Her ay on ruble vermek, beş aylık elli rubleyi birden vermektten daha kolay gelir.”

Dışarı çıkıp bir kere daha duruyor:

“Şu bizim zavallı Liza’ya acıdığım kadar kimseye acımam. Yavrucak konservatuvara gidiyor, iyi insanlarla ilişki kuruyor. Halbuki üstü başı yürekler acısı... Sırtındaki manto sokakta insanı utancından yerin dibine geçirir. Başka bir kız için gene neyse, ama Liza’nın babasının meşhur bir profesör, üçüncü dereceden memur olduğunu herkes biliyor!”

Şöhretimle rütbemi başıma kaktıktan sonra gider. Günüm böylece başlar işte... Devamı da bundan daha iyi değildir.

Çay içerken kızım Liza girer. Mantosunu, şapkasını giymiş, elinde notaları konservatuvara gitmeye hazırlanmıştır. Kızım yirmi iki yaşında. Daha küçük gösterir. Güzel kızdır, karımın gençliğini andırır. Beni elimden, şakağımın şefkatle öptükten sonra, “Günaydın babacığım, nasılsın?” der.

Küçükken dondurmaya bayılırdı. Onu sık sık dondurmacıya götürürdüm. Sevdiği her şeyi dondurmaya benzetirdi. Beni bile, “Benim kaymaklı babacığım!” diye severdi. Parmaklarına, şamfıstıklı, kaymaklı, ahududulu diye ad takmıştı. Sabahları günaydına gelince kucağıma oturtur, parmaklarını bir bir öperken, “Kaymaklı... şamfıstıklı... limonlu...” diye sayardım.

Hâlâ eski günlerin anısıyla Liza’nın parmaklarını öpüyor, “Şamfıstıklı... kaymaklı... limonlu...” diye mırıldanıyorum. Fakat hiç de hoş olmuyor. Dondurma gibi soğuk bir halim var, kendimden utanıyorum. Kızım yanıma gelerek dudaklarını şakağıma değdirince arı sokmuş gibi ürperiyor, yüzümü öteye çevirip zar zor gü-lümsüyorum.

Uykusuzluk illetine tutulduğumdan beri beynime çivi gibi bir düşünce saplandı: Kızım; ben ihtiyarın, tanınmış bir adamın uşağa olan borcu yüzünden nasıl azapla kıvrandığının farkındadır. Ufak tefek borçlar yüzünden işimi gücümü bırakıp saatlerce odamda bir duvardan öbürüne gidip geldiğimi bilmektedir. Acaba neden annesinden gizli olarak bana gelip, “Baba, işte saatimle bileziklerim, küpelerim, giysilerim... Paraya ihtiyacın varsa bunları rehine koy...” demez? Boş bir gurura kapılarak annesiyle benim durumumuzu nasıl herkesten saklamaya çalıştığımızı bildiği halde, neden müzik gibi pahalı bir zevkten vazgeçmek istemiyor?.. Ne saatini ne bileziklerini ne de başka fedakârlıklarını kabul ederdim. Tanrı korusun, istemem öyle şey!

Bu arada oğlumu, Varşova’daki subayı hatırlıyorum. Zeki, dürüst, ağırbaşlı bir gençtir. Fakat benim için bu yetmez. Yaşlı bir babam olsa, sıkıntıda olduğunu, bu yüzden utandığını bilsem subaylıktan vazgeçer, işçi olurum. Çocuklarımla ilgili bu düşünceler beni adeta zehirliyor. Ne gerek var buna? Birer kahraman olmadıkları için basit insanlara kin beslemek, ancak dar görüşlü, dünyaya küskün insanların işidir. E, yeter bundan bahsettiğimiz.

Ona çeyrek kala sevgili delikanlılarıma derse gitmem lazım. Giyiniş otuz yıldır bildiğim ve bana göre bir tarihi olan yoldan üniversiteye gidiyorum. İşte eczanenin bulunduğu büyük gri renkli ev; eskiden orada altı birahane olan küçük bir ev vardı. Doktora tezimi, Varya’ya ilk aşk mektubumu hep bu birahane yazdım. Mektubumu kurşunkalemle, *Historia morbi*¹ başlıklı bir kâğıda yazmıştım. Bu da bakkal işte. Vaktiyle bana veresiye sigara satan bir Yahudi kiraliyordu. Sonra dükkân, “hepsi ana

1. (Lat.) Hastalığın tarihçesi. (Y.N.)

Öylesine Bir Hikâye, yaşlı ve güçten düşmüş biri olduğunu düşünen tıp profesörü Nikolay Stepanoviç'le artık hayatta olmayan bir dostunun ona emanet ettiği manevi kızının, Katya'nın hikâyesi. Huysuz karısı, gönlünü bir sahtekâra kapırdığını düşündüğü kızı ve ekonomik sorunları nedeniyle aile hayatında da mutsuz olan bu başarılı akademisyenin kaleminden okuduğumuz bir günlüğün parçası aslında. 19. yüzyıl Moskova'sının sanat çevresinde bir türlü tutunamayan genç oyuncu Katya'nın ve artık ölümün pusuda beklediğini düşünen profesörün, umudunu yitirmiş bu iki insanın yaşamın yüzeysel gerçeklerinin ötesine geçen öyküsü, türün ustası Çehov'un olgunluk çağı yapıtlarından biri.

#kısaklasikler #rusklasikleri #yaşam #umutsuzluk #mutluluk arayışı #hayalkırıklığı

İllüstratör: Dilruba Karalp

 can öykü

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinlari

ISBN 978-975-07-4008-4

9 789750 740084